ΜΟΥΣΙΚΟ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ ΜΕΛΠΩΣ ΜΕΡΛΙΕ

Η **Μέλπω Μερλιέ** (το γένος Λογοθέτη) γεννήθηκε το 1889 στην Ξάνθη, μεγάλωσε στην Πόλη και πέθανε στην Αθήνα το 1979. Σε ηλικία 20 χρονών φεύγει για ανώτερες σπουδές πιάνου στην Ελβετία, που τις συνεχίζει στη Δρέσδη και Βιέννη. Δάσκαλοί της υπήρξαν ο Stavenhagen κι ο Sauer. Επιστρέφοντας από τη Γερμανία το 1914 με δίπλωμα σολίστ, εγκαθίσταται στην Αθήνα, όπου διδάσκει έως το 1919 πιάνο, παιδαγωγία και ιστορία μουσικής στο Ωδείο Αθηνών και στον Πειραϊκό Σύνδεσμο. Στα τέλη του 1919 πηγαίνει στο Παρίσι για να σπουδάσει στη Σορβόννη μουσικολογία με τον André Pirro και άλλους σημαντικούς δασκάλους. Παράλληλα διδάσκει νεοελληνικά στην έδρα των Ανατολικών Γλωσσών ως βοηθός του καθηγητή Pernot.

Το 1923 παντρεύεται τον Οκτάβ Μερλιέ που είχε μόλις τελειώσει τις νεοελληνικές σπουδές του με τον Pernot. Στα τέλη του 1925 ο Οκτάβ γίνεται καθηγητής του Γαλλικού Ινστιτούτου στην Αθήνα, όπου και θα ζήσει το ζεύγος σ' όλη τη διάρκεια του μεσοπολέμου. Στα χρόνια αυτά η Μέλπω ασχολείται εντατικά με τη σπουδή της βυζαντινής εκκλησιαστικής μουσικής. Καρπός αυτών των μελετών υπήρξαν τα άρθρα της για το θεωρητικό του Χρυσάνθου (1926) και για τον φίλο του Κοραή και πρωτοψάλτη Σμύρνης Δημήτριο Λώτο (1933), αλλά κυρίως η περισπούδαστη εργασία της για τον «Πρώτο Ήχο και τον Πλάγιό του» που εκδόθηκε το 1935 στα γαλλικά στο Παρίσι. Το 1935 δημοσίευσε στα ελληνικά και γαλλικά ένα εγχειρίδιο με τίτλο «Η Μουσική Λαογραφία στην Ελλάδα», ενώ μερικά χρόνια νωρίτερα κυκλοφόρησε σ' έναν τόμο τη μουσική και τα κείμενα τραγουδιών που είχε καταγράψει το 1922 στη Ρούμελη.

Το 1929 η Μέλπω μαζί με άλλες σημαίνουσες προσωπικότητες ιδρύει το Μουσικό Λαογραφικό Αρχείο (ΜΛΑ) και με τον τεχνικό εξοπλισμό της εταιρείας Pathé και τη βοήθεια του καθηγητή Pernot, του Baud-Bovy και του δικού μας λαογράφου Δημήτρη Λουκόπουλου (με τον οποίο είχε ταξιδέψει στη Ρούμελη) –αλλά και πολλών άλλων– ηχογραφεί στην Αθήνα ελληνική δημοτική μουσική όλων των κατηγοριών και πολλών περιοχών, καθώς και κείμενα σε τοπικές διαλέκτους, αποθανατίζοντας παράλληλα τον Κωστή Παλαμά ν' απαγγέλλει ποιήματά του και τον Ελευθέριο Βενιζέλο να τραγουδά δυο ριζίτικα τραγούδια. Κι ακόμα ιδρύει το 1933 το Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών (ΚΜΣ) με σκοπό τη διάσωση της ιστορικής μνήμης των τελευταίων Ελλήνων της Μικράς Ασίας, που είχαν καταφύγει ως πρόσφυγες στην Ελλάδα.

Το **Μουσικό Λαογραφικό Αρχείο** (Μ.Λ.Α.) είναι το ιστορικότερο και αρχαιότερο κέντρο μελέτης της παραδοσιακής μας μουσικής, βυζαντινής, δημοτικής και ρεμπέτικης. Από τότε έως σήμερα, κυρίως χάρη στην έρευνα της Μέλπως Μερλιέ, αλλά και επιφανών συνεργατών της (**Νίκος Σκαλκώτας**, **Πέτρος Πετρίδης**, **Γιώργος Πονηρίδης**, **Νικόλαος Χρυσοχοΐδης**, **Αγλαΐα Αγιουτάντη**, **Δέσποινα Μαζαράκη**, **Samuel Baud-Bovy**) συγκεντρώθηκε μοναδικό υλικό ανεκτίμητης αξίας, στο οποίο περιλαμβάνονται:

Χειρόγραφα: Συλλογή με έργα βυζαντινής παρασημαντικής μικρασιατικής προέλευσης, φαναριώτικα στιχουργήματα (μισμαγιές), αναστασιματάρια και ακολουθίες του 19ου αιώνα.

Βιβλιοθήκη: Περιλαμβάνει δύο χιλιάδες περίπου ειδικά συγγράμματα –ορισμένα προέρχονται από ιδιωτικές συλλογές (Αρχείο Τεντ Πετρίδη 1928-1988).

1. Σχεδόν όλες οι εκδόσεις βυζαντινής μουσικής του 19ου αιώνα και ένα πλήθος από ανάτυπα και βιβλία στα Ελληνικά και σε άλλες γλώσσες σχετικά με όλα τα είδη της παραδοσιακής μας μουσικής, ποίησης και χορού, αλλά και διάφορα συναφή, ιδίως λαογραφικά θέματα
2. Συγγράμματα γύρω από διάφορες ξένες μουσικές παραδόσεις και ιδιαίτερα των γειτόνων μας της Βαλκανικής και Μέσης Ανατολής
3. Μία μεγάλη σειρά από φακέλους με αποκόμματα από εφημερίδες που αναφέρονται στη βυζαντινή μουσική καθώς και τη δημοτική και τη ρεμπέτικη
4. Το αρχείο του ελληνοαμερικανικού μουσικοχορολόγου Τεντ Πετρίδη (1928-1988) που δωρήθηκε στο Μ.Λ.Α. το 1993 από το γιο του Ron που ζει στις ΗΠΑ. Σε αυτό περιέχεται ολόκληρη η τεράστια βιβλιοθήκη και ηχοθήκη του Πετρίδη καθώς και οι παρατηρήσεις του για τους ελληνικούς χορούς, η αλληλογραφία του, οι εργασίες των μαθητών του και το ανέκδοτο σύγγραμμά του για τους χορούς της Αττικής.

Δισκοθήκη

Με πρωτοβουλία της Μέλπως Μερλιέ ηχογραφήθηκαν το 1930-1931 σε 222 δίσκους 78 στροφών 600 δημοτικά τραγούδια από όλη την Ελλάδα (και τα τότε υπό ιταλική κατοχή Δωδεκάνησα), αρκετά βυζαντινά μέλη, ο Βενιζέλος να τραγουδά ριζίτικα, ο Παλαμάς ν' απαγγέλλει ποιήματά του καθώς και δείγματα από διάφορες τοπικές διαλέκτους, όπως την ποντιακή, την αρβανίτικη, την τσακώνικη κ.ά.

Εμπορικοί δίσκοι: Μικρασιατικά, ρεμπέτικα και δημοτικά τραγούδια που καλύπτουν σχεδόν έναν αιώνα.

Οργανοθήκη: Μουσικά όργανα των αρχών του αιώνα, από διάφορες περιοχές.

Στις δραστηριότητες του Μουσικού Λαογραφικού Αρχείου περιλαμβάνεται και ο εκδοτικός τομέας ο οποίος έχει στο ενεργητικό του:

1. Εκδόσεις Βιβλίων, προσανατολισμένες κυρίως στη μουσική λαογραφία.

2. Εκδόσεις Δίσκων (LP/CD), με παλιές αλλά και νεότερες αυθεντικές ηχογραφήσεις τόσο από τον μικρασιατικό όσο και τον ελλαδικό χώρο.

Ο σημερινός υπεύθυνος του Μ.Λ.Α. **Μάρκος Φ. Δραγούμης** (ανέλαβε τα ηνία του ΜΛΑ το 1975) και οι συνεργάτες του **Θανάσης Μωραΐτης** (τραγουδιστής – συνθέτης – ερευνητής), **Κατερίνα Γεωργιάδου** (μουσικός) μαζί με τον επί χρόνια φίλο **Λεωνίδα Εμπειρίκο** (ιστορικός) αλλά και φίλους που προσφέρουν εθελοντική εργασία, συνεχίζουν την ίδια αθόρυβη και ουσιαστική εργασία φροντίζοντας και εμπλουτίζοντας με νέο υλικό το αρχείο του Μ.Λ.Α.

Από το 1975 έως σήμερα έχουν πραγματοποιηθεί πάνω από 70 αποστολές σε διάφορα μέρη της Ελλάδας, όπου ηχογραφήθηκαν πολλά τραγούδια, με άγνωστους στο ευρύ κοινό τραγουδιστές και μουσικούς του κάθε τόπου, με σκοπό αφ' ενός τη μελέτη της μουσικής-γλωσσολογικής-λαογραφικής ιδιαιτερότητας της συγκεκριμένης περιοχής και αφ' ετέρου την έρευνα σε σχέση με την επίδραση που υφίστανται ή ασκούν στις μουσικές των άλλων περιοχών, τόσο της Ελλάδας όσο και των γειτονικών λαών.

Στο επίκεντρο των δραστηριοτήτων του ΜΛΑ είναι: να δουν το φως του ήλιου τα αριστουργήματα της λαϊκής τέχνης που ασφυκτιούν στα συρτάρια, με δύο παράλληλες και ταυτόχρονα ταυτόσημες μορφές. Η πρώτη, να εκδοθούν σε βιβλία και CD's όλες οι ηχογραφήσεις από το 1930 έως σήμερα, με τους αυθεντικούς εκτελεστές, και η δεύτερη, μέρος αυτών να δοθούν σε σύγχρονους μουσικούς, που κατά τη γνώμη μας προσεγγίζουν με γνώση και σεβασμό τη μουσική, με σκοπό να τα παρουσιάσουν «ντυμένα» με την αλήθεια της εποχής στην οποία ζουν και δημιουργούν.

[Το Μ.Λ.Α. (www.mla.gr) στεγάζεται επί της οδού Κυδαθηναίων 11 στην Πλάκα (τηλ. & φαξ: 210-3251364, e-mail: mlamerlie@yahoo.com), στο κτήριο του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών, του οποίου αποτελεί το παλαιότερο τμήμα.]

……

Εκδόσεις του ΜΛΑ

Βιβλία

1. **Μέλπω Μερλιέ**, *Τραγούδια της Ρούμελης*, 1931· (ανατύπωση 1981)
2. **Μέλπω Μερλιέ**, *Η Μουσική Λαογραφία στην Ελλάδα*· δοκίμιο, 1935
3. **Μέλπω Μερλιέ**, *Essai d'un tableau du folklore musical Grec*, 1935 (εξαντλημένο)
4. **Samuel Baud-Bovy**, *Τραγούδια των Δωδεκανήσων*· τόμος α΄, 1935· τόμος β΄, 1938 (εξαντλημένο)
5. **Samuel Baud-Bovy**, *Études sur la chanson cleftique avec 17 chansons cleftiques de Roumelie transcrites d'après les disques des Archives Musicales de Folklore*· πρόλογος Μέλπως Μερλιέ, 1958 (εξαντλημένο)
6. **Δέσποινα Μαζαράκη**, *Το λαϊκό κλαρίνο στην Ελλάδα* (με είκοσι μουσικά παραδείγματα)· πρόλογος Samuel Baud-Bovy, 1959 (εξαντλημένο)
7. **Bertrand Bouvier**, *Δημοτικά τραγούδια από χειρόγραφο της Μονής Ιβήρων*, 1960 (εξαντλημένο)
8. **Μάρκος Φ. Δραγούμης**, *Ογδόντα πέντε δημοτικές μελωδίες από τα κατάλοιπα του Νικολάου Φαρδύ*, 1991. Επανεκδόθηκε εμπλουτισμένο συνοδεία CD το 2008.
9. **Yvonne Hunt**, *Traditional Dance in Greek Culture*, 1996
10. **Θανάσης Μωραΐτης**, *Ανθολογία αρβανίτικων τραγουδιών της Ελλάδας* – καταγραφή σε νότες με ιστορικές, γλωσσολογικές, μουσικολογικές, προσωδιακές και μετρικές αναλύσεις, 2002
11. **Μάρκος Φ. Δραγούμης**, *Η Παραδοσιακή μας μουσική*, τόμ. 1, 2003
12. **Μάρκος Φ. Δραγούμης,** Hubert Pernot – Paul Le Flem *Δημοτικές μελωδίες από τη Χίο*, 2006
13. **Samuel Baud-Bovy,** *Μουσική καταγραφή στην Κρήτη 1953-4*, 2007
14. **Μάρκος Φ. Δραγούμης,** *Αιγίνης Μουσική Περιήγησις*, 2008
15. **Μάρκος Φ. Δραγούμης**, *Η Παραδοσιακή μας μουσική*, τόμ. 2, 2009
16. **Μάρκος Φ. Δραγούμης,** *Μελωδίες από τη Βόρεια Εύβοια*, τόμ. 1, 2015

Δίσκοι – CD's

1. ***Δημοτικά τραγούδια από τη συλλογή της Μέλπως Μερλιέ***· ηχογραφήσεις του 1930 με αυθεντικούς εκτελεστές και τη φωνή του Ελευθέριου Βενιζέλου (εκδόθηκε σε LP το 1976· επανεκδόθηκε σε CD το 1996, Polygram)
2. ***Αυθεντικά Μικρασιάτικα***· απάνθισμα από τη συλλογή Μέλπως Μερλιέ (εκδόθηκε σε LP το 1980)
3. ***Χουλιαράδες***· αυθεντικά ηπειρώτικα του 1930 από τη συλλογή της Μέλπως Μερλιέ με τους Γάκη Σόντη και Νίκο Τζάρα (εκδόθηκε σε LP το 1988· εξαντλημένο)
4. ***Τραγούδια από την Αίγινα*** (εκδόθηκε σε 2 LP το 1990. Μέρος του επανεκδόθηκε σε CD το 1997)
5. ***Κωσταράζι***· δημοτικά τραγούδια της Μακεδονίας από το αρχείο Μέλπως Μερλιέ (εκδόθηκε σε CD το 1992)
6. ***Χουλιαράδες 2***· ιστορικοί δίσκοι 78 στροφών του 1930 (αρχείο Μέλπως Μερλιέ) και νεότερες ηχογραφήσεις (εκδόθηκε σε CD το 1994)

7. ***Τραγούδια από τα Γιάννινα***· ηχογραφήσεις του 1930 με την κομπανία του Νίκου Τζάρα· ιστορικοί δίσκοι 78 στροφών από την συλλογή Μ.Λ.Α. (εκδόθηκε σε CD το 1995)
8. ***Μουσικές της Ιωνικής γης***, με τον **Χρίστο Τσιαμούλη**· διασκευές μικρασιάτικων τραγουδιών από τη συλλογή του Μ.Λ.Α. (εκδόθηκε σε CD το 1997)
9. ***Καρυστία***· ηχογραφήσεις στη Νότια Εύβοια (1974-1994)· Συνέκδοση της Αδελφότητας Καρυστίων και των Φίλων του Μ.Λ.Α. (εκδόθηκε σε CD το 1998)
10. ***Της Λέρος τα τραγούδια***· ηχογραφήσεις που έγιναν από το Μ.Λ.Α στη Λέρο το 1998 με την συνεργασία του Πολιτιστικού και Μορφωτικού Συλλόγου Νέων Λέρου «Η Άρτεμις» (διπλό cd, έκδοση 1998)
11. ***Μονωδίες από τον Παρνασσό και τον Ελικώνα***· ηχογραφήσεις του 1930, 1981 και 1998 (έκδοση 1999)
12. ***Και Ανυμνήσωμεν***· ηχογραφήσεις του 1930 με βυζαντινούς ύμνους (έκδοση 2000· με την συνεργασία της δισκογραφικής εταιρίας του Βόλου ΕΔΩ)
13. ***Και στης ροδιάς τ' αέρι***· ηχογραφήσεις τραγουδιών από τα Δωδεκάνησα του 1930, 1981 και 1998 (διπλό cd, έκδοση 2000)
14. ***Τραγούδια της Σίφνου***· ανέκδοτες ηχογραφήσεις 1930-1998 (2002)
15. ***Τραγούδια της Καππαδοκίας***· από παλιές και νέες ηχογραφήσεις επεξεργασμένες μουσικά από τον **Σωκράτη Σινόπουλο** (2002)
16. ***Τραγούδια και σκοποί από τους Χουλιαράδες της Ηπείρου***· ηχογραφήσεις του 1930 και 1992 (2002)
17. ***Τραγούδια του Πόντου***· ανέκδοτες ηχογραφήσεις του 1930 (διπλό cd, 2003)
18. ***Νανουρίσματα***· ηχογραφήσεις 1930-1998 (2004)
19. ***Τραγούδια από παράλιες πόλεις της Μικράς Ασίας και του Πόντου***· ηχογραφήσεις του 1930 (2004)
20. ***Άσπρο τριαντάφυλλο φορώ*** – Τραγούδια από το Βογατσικό Καστοριάς, 2006
21. ***Αρβανίτικα τραγούδια από χωριά της Φλώρινας, της Κόνιτσας και του Έβρου***, 2006
22. ***Σκοποί και τραγούδια από το Σαμμακόβι Θράκης με τον Δημήτρη Φτουχίδη*** – Ηχογραφήσεις του 1930 (2009)
23. ***Κατακαημένε Σκόπελε…*** –Τραγούδια από την Σκόπελο, ηχογραφήσεις του Μάρκου Δραγούμη του 1967 (2016)

……